

ישיבת הפתל - ירושלים

שיחת הגאון הרב אביגדור הלוי נבנצל שליט"א

לפרשת וירא תשפ"ז¹

(נכתב ונערך על פי שיחות משנים שעברו)

אברהם ולוט ויחסם אל סדום

המלאכים בסדום, כיון שכך היה סדר הדברים במציאות. המלאכים ביקרו אצל אברהם, ומשם פנו והלכו לסדום. אבל אפשר שהתורה מקדימה את ביקור המלאכים אצל אברהם לביקורם בסדום, גם כדי להדגיש את הניגוד בין אברהם לאנשי סדום. כיצד נוהג אברהם עם אורחיו? - "וַיֵּרֶץ לְקִרְיַתְכֶם מִפֶּתַח הָאֵהָל וַיִּשְׁתַּחוּ אֲרָצָה, וַיֹּאמֶר... יָקָח נָא מַעֲט מִמֶּיךָ וְרִחְצוּ רַגְלֵיכֶם וְהִשְׁעֲנוּ תַּחַת הָעֵץ, וְאָקְחָה פֶתַח לְחֶם וְסַעֲדוּ לְבַבְכֶם אַחֵר תֵּעָבְרוּ... וַיִּמָּהֵר אַבְרָהָם הָאֵהָלָה אֶל שָׂרָה, וַיֹּאמֶר מִהְרֵי שְׁלֹשׁ סָאִים קָמַח סֶלֶת לִוְשִׁי וְעָשִׂי עֲגוֹת. וְאֶל הַבֶּקָר רֵץ אַבְרָהָם, וַיִּקַּח בֶּן בֶּקָר רֶךְ וְטוֹב וַיִּתֵּן אֶל הַנֶּעֶר וַיִּמָּהֵר לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ. וַיִּקַּח חֲמָצָה וְחֶלֶב וַיִּבֶן הַבֶּקָר אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּתֵּן לַפְּנִיָּה, וְהוּא עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ וַיֹּאכְלוּ" (בראשית יח, ב-ח).

במידה מסויימת גם לוט הוא תלמיד של אברהם בדבר הזה. גם הוא משתחוה לאורחיו אפים ארצה, גם הוא מפציר בהם לסור אל ביתו, וגם הוא מאכיל ומשקה אותם ומציע להם ללון בביתו (עי' שם יט, א-ג). ואנשי סדום, איך הם מקבלים את האורחים? - "טָרְם יִשְׁכְּבוּ, וְאֲנָשֵׁי הָעִיר אֲנָשֵׁי סֹדֶם נִסְבּוּ עַל הַבַּיִת מִנֶּעֶר וְעַד זָקָן, כָּל הָעָם מִקְּצָה. וַיִּקְרְאוּ אֶל לוֹט וַיֹּאמְרוּ לוֹ: אֵיךְ הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר בָּאוּ אֵלֶיךָ הַלַּיְלָה, הוֹצִיָאם אֵלֵינוּ וְנַדְעָה אֹתָם... וַיֹּאמֶר, אֵל נָא אֲחִי תִרְעוּ... וַיֹּאמְרוּ גַם הַלָּאָה, וַיֹּאמְרוּ הָאֶחָד בָּא לְגוֹר וַיִּשְׁפֹּט שְׁפוֹט עֲתָה נָרַע לָךְ מִקֵּדָם... וַיִּגְשׁוּ לְשֹׁכֵר הַדִּלְתָּ. כֵּן מִקְבָּלִים אֹרְחִים בִּסְדוֹם!

התורה רוצה להבליט את הניגוד הזה, כדי להראות כמה גדולה צדקתו של אברהם. שלמרות הניגוד הגדול בינו לבין אנשי סדום, ולמרות שדרכם כ"כ שונה ומנוגדת לדרכו של אברהם, בכל זאת הוא מתפלל עליהם, ומנסה להציל אותם בתפלתו.

למה התפלל אברהם על אנשי סדום?

למה באמת מתפלל אברהם עבור הצלתם של אנשי סדום? - אברהם עצמו עונה על שאלה זו: חשש לחילול השם! אומר אברהם לקב"ה: "הֲאֵף תִּסְפָּה צְדִיק עִם רָשָׁע? ! אוֹלֵי יֵשׁ... צְדִיקִים בְּתוֹךְ הָעִיר... חַ לָּהּ לָּהּ לָּהּ מַעֲשֵׂת בְּדָבָר הַזֶּה, לְהַמִּית צְדִיק עִם רָשָׁע... חַ לָּהּ לָּהּ לָּהּ, הַשֹּׁפֵט כָּל הָאָרֶץ לֹא יַעֲשֶׂה מִשְׁפָּט" ? !

מה פירוש "חללה לך"? - חולין הוא לך, חילול השם בשבילך, אם תמית צדיק עם רשע (רש"י). ומדוע נאמר כך שתי פעמים? מסביר רש"י (על הפעם השניה): חלילה לך - לעולם הבא. כלומר, חילול השם יהיה כל כך גדול, שאפילו בעולם הבא הוא לא יתוקן! אפילו בעולם הבא אי אפשר יהיה להבין מעשה כזה.³

מה היתה הטענה על שרה שצחקה

"וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאַלְנֵי מִמְרָא, וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל כַּחַם הַיּוֹם. וַיֵּשָׂא עֵינָיו וַיֵּרָא, וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה אָנָשִׁים נֹצְבִים עָלָיו, וַיֵּרָא וַיֵּרֶץ לְקִרְיַתְכֶם מִפֶּתַח הָאֵהָל וַיִּשְׁתַּחוּ אֲרָצָה" (בראשית יח, א-ב). שלשה אנשים אלו - שלשה מלאכים היו, בדמות אנשים (רש"י שם, א). ואברהם שאינו יודע שמלאכים הם, מזמין אותם לשבת תחת העץ שליד אהלו, כדי לאכול ולנוח. לאחר הסעודה אומר אחד המלאכים לאברהם: "שׁוּב אֲשׁוּב אֵלֶיךָ כְּעֵת חַיָּה, וְהִנֵּה בֵן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ" (שם, י). "וְשָׂרָה שָׁמְעָה פֶּתַח הָאֵהָל וְהוּא אַחֲרָיו" (שם, י). היא שומעת את הבשורה מתוך האוהל.

מה קורה בעקבות הדברים הללו? - "וַתִּצְחַק שָׂרָה בְּקִרְיָה לֵאמֹר: אַחֲרֵי כֵלְתִי הִיְתָה לִי עֲדָנָה, וְאֲדֹנִי זָקָן. וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָהָם: לְמָה זֶה צִחַקְךָ שָׂרָה לֵאמֹר, הֲאֵף אֲמַנָּם אֶלְד וְאֲנִי זָקָנָתִי. הִיפְלֵא מִה' דְּבָר, לְמוֹעֵד אֲשׁוּב אֵלֶיךָ כְּעֵת חַיָּה וְלִשְׂרָה בֵּן" (שם, יב-יד).

וצריך להבין: מה הטענה של ה' על שרה שצחקה? הרי המלאכים נדמו לאברהם כעריבים (רש"י פסוק ד'). אם ערבי אחד אומר שיולד לשרה בן, היא צריכה להאמין לזה? ! הרמב"ן תירץ בשני אופנים:

א. הטענה לא היתה למה לא האמינה להם, אלא למה לא האמינה כלל שהדבר יתכן, שאשה זקנה כמוה תלד. והרי ה' יכול לעשות הכל.

ב. הטענה היתה, שהיה לה לומר: "אמן, כן יעשה ה'", והיא לא אמרה.²

אבל חושבני שאפשר להסביר באופן נוסף. אפשר לומר, שהטענה על שרה היתה, שהיה עליה להבין שהאורח אינו סתם ערבי, אלא נביא או מלאך. למה? שהרי ה"ערבי" שאל את אברהם: "אֵיךְ שָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ" (שם, ט). מניין לאותו ערבי זר ששם אשתו של אברהם הוא שרה? הרי בכל העולם היא מוכרת בתור שרי, אף אחד עוד לא יודע ששמה שרה. והוא גם חוזר על כך פעם נוספת: "וְהִנֵּה בֵן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ" (שם, י). מזה היתה צריכה שרה להבין, שהוא מלאך או נביא, וממילא אין מקום לצחוק על מה שאמר.

חוץ מזה, אולי היתה צריכה גם להבין, שאם נעשה לה נס כזה ש"אַחֲרֵי כֵלְתִי הִיְתָה לִי עֲדָנָה", שחזר לה אורח כנשים באותו היום (רש"י שם, ח), מוכח מזה שמשוהו נסי מתרחש כאן. אולי זו הטענה על שרה, למה צחקה.

הכנסת אורחים של אברהם מול הכנסת אורחים

של אנשי סדום

מאהלו של אברהם ממשיכים המלאכים אל סדום. פרשת ביקור המלאכים אצל אברהם קודמת וסמוכה לפרשת ביקור

האם תפלתו של אברהם הועילה?

אברהם מבקש להציל את אנשי סדום בתפלתו, אבל לא מצליח. "הַשָּׁמַיִם יֵצְאוּ עַל הָאָרֶץ... וְהָהָרִים יִסְּדוּ עַל הַיָּם... וְיִהְיֶה אֶת הָעָרִים הָאֵלֶּה, וְאֶת כָּל הַכְּפָר, וְאֶת כָּל יִשְׁבֵי הָעָרִים וְצִמְחַת הָאָדָמָה" (שם יט, כג-כה). ובכל זאת, אולי התפילה של אברהם הועילה במשהו. אולי גם בלי התפילה של אברהם היה קורה הדבר הזה, אבל אולי זה כתוצאה מתפלתו של אברהם: "חז"ל אומרים על דוד המלך, "מִצָּאֵתִי דָוִד עֶבְדִּי" (תהלים פט, כא) - היכן מצאתי, בסדום (כ"ר מא, ד). שנאמר "קַח אֶת אֲשֶׁתְּךָ וְאֶת שְׁתֵּי בָנֶיךָ הַנִּמְצָאִים" (בראשית יט, טו). "הַנִּמְצָאִים" - מרמז ל"מִצָּאֵתִי דָוִד עֶבְדִּי" (יבמות עז, א). והיינו, שדוד בא מבנות לוט, מרות המואביה.

וכן משיח בן דוד במהרה בימינו, יוצא מלוט ובנותיו. ואם הוא בא מלוט ובנותיו, הרי הוא בא גם מאשת לוט, שהיא סדומית במקורה, וכך נשאר לסדום אחיזה בקדושה עד מלך המשיח. כדי לתקן גם את הגרועים שבאומות העולם, ה' מוציא מסדום את מלך המשיח. ואולי היה זה בהשפעת תפלתו של אברהם אבינו. אלמלא תפלתו של אברהם, אולי היה הקב"ה מגלגל את הדברים באופן אחר.

למה לוט מסגור על אנשי סדום?

לוט מנסה בכל כוחו לסגור על הסדומיים, שהם לא כל כך רעים. "כל הלילה היה מליץ עליהם טובות" (רש"י בראשית יט, יב). קשה להבין איך לוט מנסה לסגור על הסדומיים. מה שאברהם אמר - כתוב בתורה. הוא לא סיגר על הרשעים, אלא ניסה להצילם מהגזירה בזכות הצדיקים שאולי נמצאים בעיר. אבל מה שלוט ניסה לסגור על הסדומיים קשה להבין, בפרט לפי הדעה בחז"ל, שאותה נערה שהמיתוה במיתה משונה - סכו את גופה בדבש, והעמידוה על ראש החומה, ובאו הדבורים ואכלו את בשרה, כעונש על שנתנה פת לעני אחד (סנה' קט, ב) - היא בתו של לוט (פרקי דרבי אליעזר פכ"ה; זוהר ח"א קו, ב). אם כך הרגו את בתו, באכזריות כזו, למה הוא מלמד סנגוריה עליהם?

אבל אולי לא עליהם הוא מלמד סנגוריה, אלא על עצמו. הוא מלמד סנגוריה על עצמו, למה הוא יושב בעיר כמו סדום. הוא צריך למצוא איזה תירוץ, למה הוא יושב שם. לכן "כל הלילה היה מליץ עליהם טובות". ועם אנשים כל כך טובים, באמת כדאי לגור...

הטענה של אברהם לקב"ה "הֲאֵף תִּסְפָּה צְדִיק עִם רָשָׁע", חז"ל אומרים שגם איוב טען כך. "הדבר שאמר אברהם, הוא הדבר שאמר איוב. איוב אמר: 'אֲחַת הִיא, עַל כֵּן אֶמְרָתִי תִּסְפָּה וְרָשָׁע הוּא מְכַלָּה' (איוב ט, כב), ואילו אברהם שהיה חכם אמר: 'הֲאֵף תִּסְפָּה' וגו'. איוב בלע פגה, אברהם אכלה בישולה" (תנחומא וירא סי' ז). כלומר, אברהם אמר את התפילה בצורה ראויה, ואיוב אמר בצורה שאינה ראויה. למה? מה ההבדל בין התפילות? ההבדל הוא, שאיוב הטיח דברים כלפי מעלה מחמת יסורי עצמו, וזהו חטא, שאינו מקבל יסורים באהבה, ולכל הפחות בשתיקה. ואילו אברהם דיבר קשות מפני שלא יכול היה לראות יסורי זולתו. ולכן לא היתה טענה עליו. הוא לא אמר מה שאמר מתוך נגיעה

סיבה נוספת שודאי קיימת כאן, היא מידת החסד של אברהם אבינו. חז"ל הרי אומרים על מידת החסד של אברהם אבינו כך: "אמרה מידת החסד: כל ימי היות אברהם בעולם, לא הוצרכתי אני לעשות מלאכתי, שהרי אברהם עצמו שם במקומי" (ספר הבהיר אות קצ"א, עמ' פו). חסדיו של אברהם אבינו בעולם כל כך מרובים, עד שכביכול אין צורך במידת החסד של הקב"ה. אברהם הוא הביטוי הגשמי של מידת החסד האלקית בעולם. ממילא, אברהם מתפלל אפילו על רשעים כאלו, הפועלים בניגוד מוחלט לשיטתו. סדום היא הניגוד הקיצוני לחסד, ובכל זאת אברהם מנסה להציל אותם.

אבל אולי מותר לומר סיבה נוספת, למה מנסה אברהם להציל את סדום. הגמרא שואלת, "מפני מה נענש אברהם אבינו, ונשתעבדו בניו למצרים מאתים ועשר שנים"? (נדרים לב, א) הגמרא מביאה כמה תשובות לשאלה זו, ואחת התשובות היא, מפני שאברהם החזיר למלך סדום את הנפשות שהציל במלחמה (בראשית יד, כא-כג). אמנם מלך סדום ביקש ממנו "תֵּן לִי הַנֶּפֶשׁ וְהָרֶכֶשׁ קַח לָךְ" (שם, כא), אבל אברהם לא היה צריך להסכים לזה. היה צריך לעכב את אנשי סדום אצלו, ולהכניסם תחת כנפי השכינה; ללמד אותם להיות בעלי חסד, ולא לשלוח אותם ל"ישיבה" של פָּרַע מלך סדום, ששם לומדים להיות "רָעִים וְחַטָּאִים לַה' מֵאֲדָם" (שם יג, יג).

כמובן, כוונתו של אברהם אבינו היתה טובה. הוא רצה לקדש שם שמים, לא לקחת ממלך סדום מחוט ועד שרוך נעל, וגם לא עבדים, כדי שמלך סדום לא יאמר "אני העשרתי את אברהם, ולא הקב"ה העשיר אותו" (שם, כג ורש"י שם). ובכל זאת, יחד עם הרצון לקדש שם שמים, היה צריך לחשוב מה יהיה עם כל האנשים הללו, שבמקום ללמוד בישיבה של אברהם אבינו, ילכו ללמוד ב"ישיבה" של מלך סדום. לא היה צריך לעשות קידוש השם על חשבון עתידם הרוחני של כל הנפשות הללו.

לכן, לפני שה' משמיד את סדום, הוא אומר: הַמִּכְסָּה אֲנִי מַאֲבָרֶהָ אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה? (שם יח, יז) צריך להראות לאברהם את התוצאה מן הטעות שעשה, "לִמְעַן אֲשֶׁר יֵצֵא אֶת בְּנָיו וְאֶת בָּיתוֹ אֶתְרִיו" (שם, יט), שלא יעשו כך פעם נוספת, לותר על קירוב רחוקים לאמונה. אמנם רש"י באר באופן אחר, אבל שבעים פנים לתורה⁴, וא"כ אולי מותר לומר, שפונת ה' היתה לרמז ולומר לאברהם: החזרת את האנשים למלך סדום? - רָאָה מַה גִּרְמַת! גִּרְמַת שֶׁאֲצִטְרֵךְ לַהֲמִית אוֹתָם בְּמִיתָה מְשׁוּנָה! אִם הִיִּית לֹקֵחַ אוֹתָם לִיִּשְׁבִּיבָה שֶׁלִּי, הֵם הָיוּ צְדִיקִים, או לַפְחוֹת לֹא הָיוּ רָשָׁעִים כְּאַלְהָה, וְלֹא הָיוּ מֵתִים. אֲבָל עֲכָשִׁיו - צִרִּיךְ לַהֲמִיתָם⁵.

אולי זו הסיבה לכך, שאברהם מתאמץ כל כך להתפלל עבור אנשי סדום. אולי יש חמישים צדיקים, אולי יש פחות, מנסה בכל דרך למנוע את הגזירה. הוא לא מצליח בזה, כי אנשי סדום אכן היו מושחתים עד היסוד. אבל זהו שיעור מוסר לאברהם אבינו, על כך שהחזיר את האנשים למלך סדום. כך על כל פנים לפי הדעה בגמרא, שלא נהג נכון כשהחזיר את הנפש למלך סדום.

אישית.

יש עוד אחד שטוען מעין הטענה של אברהם אבינו, וזהו אבימלך: "ה', הִגִּי גַם צִדִּיק תִּהְיֶה" (בראשית כ, ד) גם הוא טוען את אותה טענה, אבל ג"כ, כשזה נוגע לו בעצמו. "ה', הִגִּי גַם צִדִּיק תִּהְיֶה" ! לעומת זאת אברהם מתפלל לגמרי לכבוד שמים, אין לו שום ענין אישי, רק לכבוד שמים.

נסיון העקדה - לשם מה?

בסוף הפרשה מגיע הנסיון הגדול של אברהם אבינו. חז"ל אמרו, "עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו" (אבות פ"ה מ"ג). אבל הנסיון הזה, של העקדה, היה הקשה מכולם. [כך משמע ברש"י, שהביא מחז"ל, שהיתה כאן בקשה מיוחדת מהקב"ה לאברהם: "בבקשה ממך, עמוד לי בזה הנסיון! שלא יאמרו: הראשונות לא היה בהן ממש" (רש"י בראשית כב, ב). משמע, שהנסיון הזה היה קשה מכל קודמיו].

במה היה נסיון העקדה קשה מהנסיונות הקודמים? אולי אפשר לבאר כך: נסיון העקדה עמד בסתירה מוחלטת למידת החסד, שהיתה מידתו היסודית של אברהם אבינו. כבר הזכרנו מה שאמרו חז"ל, "אמרה מידת החסד: כל ימי היות אברהם בעולם, לא הוצרכתי אני לעשות מלאכתי, שהרי אברהם עמד שם במקומי". כלומר, חסדיו של אברהם אבינו כל כך מרובים, עד שכביכול אין צורך לעולם במידת החסד של הקב"ה, ודי לו לעולם במידת החסד של אברהם אבינו. ממילא מובן, שאם אדם כזה מתבקש לפעול בניגוד למידת החסד שלו, הרי זה נסיון קשה מאד עבורו. אברהם מצטוו לקחת את בנו הצדיק, את יצחק, ולשחטו לעולה. זהו מעשה שהוא ההפך הגמור מחסד. שפיכת דם של אדם נקי וצדיק. ובכל זאת, למרות הנטיה של אברהם למידת החסד, כשהקב"ה מצוה - הוא לא עושה חשבונות, והולך לשחוט את בנו. אנו כבר יודעים את האמת, שה' לא רצה באמת שאברהם ישחט את יצחק. אבל אברהם חושב שזהו רצון ה', ולכן הוא הולך לקיים את ציווי ה', בניגוד למדת החסד שלו.

למה הביא הקב"ה על אברהם נסיון כזה, הסותר כ"כ למידת החסד שלו? - אומר הגר"א ז"ל, "שאין השלימות ניכרת באדם, אלא כשיש לו ב' מידות הפוכות... לפי שכשהאדם נוהג במידה אחת, אינו מוכרח לומר שהוא צדיק, אלא יש לומר שכך הוא טבעו. אבל כשיש לו ב' מידות הפוכות, כגון רחמניות ואכזריות, אז מוכח שהוא

צדיק" (חי' הגר"א עמ"ס ברכות לג, ב ד"ה וחד אמר). ממילא, עיקר עבודת האדם היא לעבוד על המידה ההפוכה למידתו הטבעית. לכן מנסה ה' את אברהם בנסיון כזה, שהוא ההפך הגמור למידת החסד.

זוהי, אולי, פשטות כוונת הזוהר, שאומר: "וְהָאֱלֹקִים נִסָּה אֶת אַבְרָהָם (בראשית כב, א) [ומבואר שם ש'נִסָּה' הוא לשון הרמה והגבהה. ובמה התבטאה ההגבהה?] - בגין דאשתכליל ימינא ואשתלים. הדא הוא דכתיב, 'וְהָאֱלֹקִים יִמְנָה אֶת אַבְרָהָם' - וְהָאֱלֹקִים יִמְנָה אֶת אַבְרָהָם" (זוהר ח"ג יח, א). היינו, שנסיון העקדה היה במידת הדין - "וְהָאֱלֹקִים יִמְנָה" - שהיה צריך לשחוט את יצחק. וע"י שעמד בנסיון, "אשתכליל ימינא ואשתלים". היינו, שמידת החסד של אברהם (שהיא בימין, כידוע) השתכללה ונוספה בה שלמות, ע"י נסיון זה שהיה במידה ההפוכה למידתו היסודית, שהיא חסד⁷. [וכן ליצחק אבינו נוספו כאן שלמות ושכלול, שהרי הוא במידת הדין, "פחד יצחק" (בראשית לא, מב), ונצטוו לעשות דבר שהוא הפך מידת הדין - לנתר על חייו, ולמסור אותם לשמים - שזהו חסד ונתינה שאין כדוגמתם].

הזכות הגדולה של העקדה עומדת מעל כל הזכויות. אנו משתמשים בה ביום הדין ובכל הזדמנויות אחרת, מזכירים את זכות עקדת יצחק, את מסירות הנפש הגדולה של אברהם ויצחק, שמוותרים על כל רצון עצמי, לטובת רצון ה'. רק רצון ה' עומד לנגד עיניהם. זכות זו עומדת לעם ישראל בכל מצב שהוא, לכן בכל מצב אנו מזכירים את זכות העקדה, תוקעים בר"ה בשופר של איל להזכיר את זכות יצחק אבינו, ואת זכות העקדה.

דבר זה מחייב אותנו להמשיך באותה דרך. ללכת בדרכם של אברהם ויצחק, ולהתמסר לגמרי לרצון ה', בלי לעשות חשבונות. בפרט מי שלומד בשיבה, שלא יעשה חשבונות, מה יהיה בעתידו, איך הוא יתפרנס, וכיו"ב. להתמסר לגמרי לעבודת ה'! לקחת על עצמנו עול מלכות שמים בשלמות.

השיחה נערכה לפי קוצר דעתו של העורך,
וכל טעות או חסרון יש לתלות בעורך בלבד.

1. לדעת הרב שליט"א, בכל פרשה בתורה יש קשר או הקבלה בין תחילת הפרשה לסופה. [הרב פרסם מאמר בענין זה בכתב העת "ירושתנו", כרך ג' (תשס"ט) עמ' קי"ח. כתב עת זה יוצא לאור פעם בשנה ע"י "מכון מורשת אשכנז" (בני ברק), ובו מחקרים וסקירות בתורתם של חכמי אשכנז, אורחותיהם ומנהגיהם].

הקשר שציין אליו הרב שליט"א בפרשת וירא: "וְהָיָה בֵּן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ" (בראשית יח, י) ⇔ "וְהִתְבָּרְכוּ בְּנוֹתֶיךָ פֶּלַג גּוֹיֵי הָעָרֶץ" (שם כב, יח).

קשר נוסף: "וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאֵלֵי מִמְרָא" (שם יח, א) ⇔ "אֲשֶׁר יֹאמַר הַיּוֹם בְּהָר ה' יִרְאֶה" (שם כב, יד).
 קשר נוסף: "וְהָיָה יֹשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל" (שם יח, א) ⇔ "וַיֵּשֶׁב אֲבָרְהָם בְּבֶאֱר שְׁבַע" (שם כב, יט).
 קשר נוסף: "וַיֵּשֶׁא עֵינָיו וַיֵּרָא וְהָיָה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים" (שם יח, ב) ⇔ "וַיֵּשֶׁא אֲבָרְהָם אֶת עֵינָיו וַיֵּרָא וְהָיָה אֵיל" (שם כב, יג).
 קשר נוסף: "וְהָיָה שְׁלֹשָׁה אַנְשִׁים נֹצְבִים עָלָיו" (שם יח, ב), מלאכים בדמות אנשים (רש"י) ⇔ "וַיֵּקְרָא אֵלָיו מֶלֶאךָ ה' מִן הַשָּׁמַיִם... וַיֵּקְרָא מֶלֶאךָ ה' אֶל אֲבָרְהָם שְׁנֵית מִן הַשָּׁמַיִם" (שם כב, יא-טו).

קשר נוסף: "וְהָיָה בֵּן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ" (שם יח, י) ⇔ "הֲרֵבָה אֲרָבָה אֶת זֶרְעֶךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם" (שם כב, יז).
 קשר נוסף: "וְהָיָה בֵּן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ" (שם יח, י) ⇔ "הֲנֵה יִלְדָּה מֶלֶכָה גַם הוּא בָנִים לְנַחֲרֹךְ אַחֲיֶיךָ" (שם כב, כ).
 קשר נוסף: "וְהָיָה בֵּן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ" (שם יח, י) ⇔ "וַתְּחַוָּל יִלְדָּה אֶת רִבְקָה" (שם כב, כג). [הקשר הוא: לידת יצחק - לידת רבקה].
 קשר נוסף: "וַיֵּשֶׁרָה שְׁמֵצַת פֶּתַח הָאֵהָל" (שם יח, י) ⇔ "עֲקֹב אֲשֶׁר שְׁמֵצַת בְּקָלִי" (שם כב, יח).
 קשר נוסף: "וַיֵּאבְרָהֶם הָיוּ יְהִיָּה לְגוֹי גָּדוֹל וְעָצוּם, וְנִבְרָכוּ בּוֹ פֶלַח גּוֹיֵי הָעָרִץ" (שם יח, יח) ⇔ "הֲרֵבָה אֲרָבָה אֶת זֶרְעֶךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְכֹחֹל אֲשֶׁר עַל שְׁפַת הַיָּם... וְהִתְבָּרְכוּ בְּזֶרְעֶךָ פֶלַח גּוֹיֵי הָעָרִץ" (שם כב, יז-יח).

2. עדיין יקשה לכאורה: אם סברה שרה שהם אנשים פשוטים, למה היה לה להגיב על דבריהם, וכי ישנו חיוב להגיב על כל משפט שיאמר כל עובר אורח. וכנראה הביאור בזה הוא, דכל מי שחי ברמה גבוהה של אמונה בהשגחה פרטית, מכיר ויודע ששום דבר אינו קורה מסביבו או מגיע לידיעתו בדרך מקרה, וכל דבר שהוא נחשף אליו הוחלט בשמים שיש לזה שייכות אליו, דאל"כ לא היה נפגש אתו. ואם כך הוא אצל כל יהודי מאמין החי בדרגת אמונה גבוהה, על אחת כמה וכמה כן צריך להיות אצל מי שגר בביתו של אאע"ה ראש המאמינים, אשר כל חיי הווקדשו לפרסום האמונה, וכל מטרת הכנסת האורחים אליה התמסר כ"כ היתה כדי להפיץ את האמונה בבורא עולם. ואשר על כן, הצפייה משרה אמנו היתה, לחשוב ולהתבונן, שאם שמעה דיבורים כאלו אפילו מהאדם הפשוט ביותר, לא יתכן שאירע דבר זה בדרך מקרה, דהכל בגזרת עליון ובהכוונת עליון, ומן השמים גלגלו שיבואו אנשים אלו לביתה בכדי שתשמע את דבריהם. וממילא, אף אם לפי דעתה אין ערך לדברים מצד המדבר, שבעיניה לא היה אלא ערבי עובד ע"ז, ובודאי אין להם ערך של "דברי נבואה", מ"מ היתה אמורה להגיב מחמת העובדה שנוסח כזה הוצג בפניה, בלי כל קשר ליכולתו וכוחו של מי שהציגו, ולהתייחס אל הדברים ששמעה כדיבורים שמן השמים רצו שתשמע, ואם היתה שרה מתייחסת אליהם כך, היתה באמת מגיבה כדברי הרמב"ן, באמירת אמן כן יעשה ה', ועל כך שלא הגיבה בדרך הזו באה הטענה כלפיה.

3. ע"י "דעת תבונות" לרמח"ל, שלעיתיד לבא, "ביום הדין הגדול, יפרוש האדון ברוך הוא את השמלה לעיני כל היצור, מכל מה שנעשה מיום בְּרֹא אֱלֻקִים אדם על הארץ עד היום ההוא, וַיֵּרָא הוּא יוֹשֵׁר מִשְׁפָּטוֹ בְּכָל מַעֲשֵׂה וּמַעֲשֵׂה, קִטּוֹן וּגְדוּלָּה" ("דעת תבונות" מהדורת הגה"צ רבי חיים פרידלנדר זצ"ל, סוף סי' ק"ע), וכמבואר בתרגום יונתן על הפסוק: "סוֹף דָּבָר הִפֵּל נֶשְׁמָע" וכו' (קהלת יב, יג). אלא שכאן אומר אברהם לקב"ה, שאם יספה ה' צדיק עם רשע, "וְהָיָה כְּצִדִּיק כְּרָשָׁע", הרי זה חילול השם גדול כל כך, שגם לעתיד לבא אי אפשר יהיה להבין אותו.
 4. כתב ה"אור החיים" הקדוש: "דע, כי רשות לנו נתונה לפרש משמעות הכתובים בנתיבות העיון ויישוב הדעת, הגם שקדמונו ראשונים ויישובו באופן אחר; כי שבעים פנים לתורה, ואין אנו מזהירים שלא לנטות מדברי הראשונים אלא בפירושים שישתנה הדין לפיהן" ("אור החיים" בראשית א, א. וכן כתב בהקדמתו לתורה, ובעוד כמה מקומות). וכעין זה מובא גם ב"תוספות יום טוב" לגבי פירוש המשנה, וז"ל: "...אע"פ שבגמרא לא פירשו כן, הואיל לענין דינא לא נפקא מינה ולא מידי, הרשות נתונה לפרש. שאין אני רואה הפרש בין פירוש המשנה לפירוש המקרא, שהרשות נתונה לפרש במקראות כאשר עינינו הרואות חבורי הפירושים שמימות הגמרא. אלא שצריך שלא יכריע ויפרש שום דין שיהא סותר דעת בעלי הגמרא" (תויו"ט נזיר פ"ה מ"ה).

5. ואכן, יעקב אבינו כבר לא נכשל בטעות הזאת. כשיעקב שולח מנחה לעשו אחיו, הוא שולח רק עזים, תישים, רחלים ואילים, גמלים, פרים, אתונות וְעִגְרִים (בראשית לב, טו-טז). עבדים ושפחות - הוא לא שולח. למה? מפני שיעקב נזהר שלא להוציא מרשותו אנשים, ולהעבירם לרשותו של עשו הרשע. בה מו"ת אפשר לתת לעשו. לא נפשות (על פי שיחת הרב שליט"א לפרשת וישלח תשס"ח).

6. כמובן, יש את הנקודה הפשוטה, לכאורה, שאברהם נדרש כאן לשחוט את בנו, וזהו דבר שקשה ביותר לעשותו, מחמת **אהבתו הטבעית לבנו**. אלא שמצד נקודה זו, לא נראה שהנסיון היה קשה לאברהם. שהרי דבר פשוט הוא, שאהבתו של אברהם לקב"ה היתה גדולה לאין ערך ולאין שיעור מאהבתו לבנו, וכמו שכתב ה"חנינוך" במצות אהבת ה', "שְׂרָאוֹי לוֹ לָאֵדָם שִׁשְׁשִׁים כָּל מַחֲשַׁבְתּוֹ וְכָל מַגְמָתוֹ אַחֵר אַהֲבַת הַשֵּׁם, וַיַּעֲרִיךְ בִּלְבוֹ תְּמִיד, כִּי כָל מַה שֶׁהוּא בַּעֲלֵם מַעֲשֵׂה וּבִנְיָן וּכְבוֹד, הֵכֵל כָּאֵין וְתוֹהוֹ כְּנֶגֶד אַהֲבַתוֹ בְּרוּךְ הוּא" (חנינוך מצ' תי"ח). וממילא, בדרגה כזו של אהבת ה', אם ה' מצוה עליו לשחוט את בנו, ההתנגדות הפנימית שלא לעשות כן מחמת האהבה הטבעית לבן, אינה גדולה כל כך. וממילא מוכרחים לומר, שגודל הנסיון בעקידה לא היה מצד המעכבים **הטבעיים** שיש לאדם שלא לעשות מעשה כזה, אלא מחמת חשבונות שמים שהיו יכולים להיות לאברהם שלא לעשות כן, או מחמת מעכבים **רוחניים** שהיו יכולים להיות לו שלא לעשות כן. וכפי שמבאר והולך הרב שליט"א.

7. ושלמות ושכלול אלו ניתנים להתפרש בשני אפנים: א') שע"י נסיון העקדה נתברר, שאברהם פועל במידת החסד מתוך בחירה ורצון ועבודת הנפש, ולא מחמת נטיה טבעית אוטומטית, שאין בה בחירה, ואין ראוי לקבל עליה שכר; ב') שע"י נסיון העקדה נתברר, שמידת החסד של אברהם מעוצבת ומוגבלת ע"י מידת היראה (יראת שמים). (ובלי הגבלה זו, עלולה לפעמים מידת החסד לפעול במקום שאינו ראוי, וזהו חסד דטומאה).